

Public Safety
Canada

Sécurité publique
Canada

T'á Dene Súghá Nadóghedíle Eyi Beba Erihtł'ís Thela

Canada

*The information in this booklet is presented in Denesuline.
This publication is also available in other languages
through the National Office for Victims.*

*Les renseignements contenus dans le présent livret sont
présentés en denesuline. Il est également possible d'obtenir
la publication dans une autre langue auprès du
Bureau national pour les victimes d'actes criminels.*

© Her Majesty the Queen in Right of Canada, 2011

Cat. No.: PS4-69/2011R
ISBN: 978-0-662-03449-0

Printed in Canada

T'ą dene bets'én súghá nódher híle sí, eyi beba eja Canada hok'éyághe erihť'ís nedhé k'e t'ą dene ʔasóyila eyi t'at'ú benéřť'ís niší eyi begħa erihť'ís dene yeneť'ŋi halye ĩ ħat'e. Kúli bets'én eretť'ís ds'éza erihť'ís dene yeŋi halye ħa dé – diri erihť'ís bets'én hóťi dé.

Diri erihť'ís dene beba thela sni t'ą dene bets'én ʔeťth'ile nódher niší eyi yegħaré ʔasie henereni ħa, t'at'ú diri erihť'ís betť'alye hasi, nets'én t'anóřťth'er niší eyi tth'i bazi ħolni ħa bebanút'á hasi.eyi begħaré bets'edi ħa eja diri ni hok'éyághe.

NÉN NETS'ÉN KÓNÓREĹ'TTHER HŪĹI HÚSA?

Nets'én dúwé nóřťth'er ħat'e si donilyá dé:

- Eya hanilyá dé (negħa dene ʔasóyá híto nen eya hanilyá dé) ířagħe dene tth'i nets'én dúwé hóťsi dé bedářeta dé, tth'i eyi t'a tth'i bedářitá híle dé kúli; híto
- Ířagħe t'a dene ʔasonóťther eyi t'azi eya hanilyá dé tth'i Dene náťsi dene híto dene seniřyaghilti dené bél kúini nude; híto
- T'ą dene ʔasoniła begá thida híto, bél naťher híto, bélot'ine nelĳ híto tth'i nén noťť'e dé dene besdoťi híto t'ą dene eyalyá edehhayalti hadúwi dé (diri k'íze., t'ą dene eyalyá beba eya dé híto sekwi ħeľi dé).

EDLAṬU NEGHA YATI NIṬ'Á HA?Á?

T'á dene dúwé bazı ʔasonóṭther sí eyi betsi eriht'ís dene gha nílye ha bórenile si. Neṇ híto iṭághę ta dene bizi niṭ'á nude neba yaṭti ha, eyi dene diri t'ahúk'e dene dáriṭa k'é eja Canada hok'éyághę eyer hots'i beba eriht'ís neba selyá déza. Eyer dé “nezí bek'e theʔa” ha.

T'á dene bedáriṭa sí, eja ni ts'údzaí hok'éyághę diri Aubes chu Ontario eyi bedi, eyer dé diri eriht'ís heṭsi ha diri Canada hok'éyághę t'ahúk'e dene dáriṭa kóę hots'én. Eyer dé diri eriht'ís begháre nezí theʔa hane ha, dene náṭts'í k'odhere kóę. T'ahúu diri dene benaredi hots'én negha náyati niṭ'á ha híto t'ats'én begha yati horés'ile diṇi hots'én. T'á dene bedáręta eyi eja ni tsúdzái dene dáriṭa eyer bedáriṭa niṭe eja Ontario híto diri beyághę tai ts'én yaghuṭti **1-888-579-2888** eyer hots'én. Kú diri dene t'a bedáriṭa dizí Auebec ts'én bedáriṭa dé diri beyé yati hots'én yaghuṭti, **1-866-909-8913**.

EDLAṬU ERIHT'ÍS BAZI NEZÍ NIṬ'Á HA?Á ?

T'at'ú diri negha náyaghiti bazı eriht'ís selyá bazı ʔasie bek'ólya horil'ę dé, diri Correctional Serh'ices húlye betsi én yaghuṭti eja Canada hok'éyághę **1-866-806-2275** híto eja dene náłtsi eyer Canada hok'éyághę **1-866-789-INĒO (4636)**. T'ahúk'e hots'i losi hots'i nen nághifni híle ʔa nohets'én yaghuṭti eja Canada hok'éyághę tth'i Beschogh néné tth'i ts'énú.

EDLAᑦI YATI NEBA NIᑦÁ HA ᑦASÓᑦILE ᑦÁ?

T'ahhú t'anilya bazı erihᑦ'ıs senile dé diri netsı erihᑦ'ıs hél déza sı:

- T'á dene nets'én sughá nóᑦther híle sı eyi bezı hél;
- T'ahúk'e dene náᑦtsi dené bél begħa erihᑦ'ıs thiᑦtsi niᑦı;
- T'ahhú náyati ha neba nıt'á sı chu t'anıᑦthá hası; tth'i
- Harelyú t'á dene begħanáyagħıᑦti hası benaredi ú, betᑦı erihᑦ'ıs nanet'ı ha t'ahhú begħanót'a hası chu dzine tígha ha begħanót'a hası chubekóę boghedi ha.

Kú tth'i, t'ahhú hozeké dé, diri neba erihᑦ'ıs thela hası diri Commissioner húlye dene híto diri t'á eyi dene t'á bet'áızı bedáręta niᑦı eja Canada dene dárıla hok'é, hotié degħaré begħa niᑦ'ıéthú diri erihᑦ'ıs was'ı niᑦhen dé, diri dene t'a bedáręta bet'áızı nanę dene dáye?ıle dé:

- T'á dene bedáręta begħayıé;
- T'ahúk'e bedáręta sı;
- T'ahhú bedáręta ú, walı dé, t'ahhú diri dene benaredi hası híto boghedilo híto boghedi tázi t'ıda halye ha, eghálareda ha híto, eyi kót'i ha tíghalye ha;
- Eja Canada hok'éyághe t'ahhú begħa náyati hası;
- T'a erihᑦ'ıs hot'á eᑦotsele hots'én beredi ha nekóę naᑦa ha dé;

- Dene t'á thíle hots'én beghanáhot'a eyi t'aníttha hots'én hegha hasí, t'ahúke eghálana sí, t'ahúk'e bedáritá kóe hots'í beredi hasí, tth'i negá nìdhíle ts'én beredi hade eyi th'i bek'ója ho'á; tth'i
- Kú tth'i t'á dene bedáritá sí tígħa húk'e boghedi hade tth'i, kót'ile dé, edlágha 'á.

Kútt'h'i t'at'ú diri dene benesiyaghiti nìsì eyi tth'i erih't'ís horiké dé net' alye ha't'e eja Canada dene dárila ts'í erih't'ís thela sí eyer hots'í. Eyi begharé t'at'ú dene heredi hasí bek'ója ha, tth'i t'ahhú bedánarélye hasí tth'i, boghedi ú, tth'i t'at'ú begha erih't'ís hót'í siberedi hade e'totsele hots'én eja Canada t'at'ú hó'á. Kú tth'i t'ahhà dé tth'ii diri t'ahúk'e dene dárila k'é erih't'ís hót'í nìsì tth'i beredi dé kóne'í ha't'e kúlí be't'á dene t'á ténìya halyá tth'i beba hore'nì ú, t'á dene ts'én dúwé hót'sì nìsì eyi tth'i beba horelnì ha eja dene dárítá hots'í dene nìze nánadher hanajá dé.

NEN TTHI NEBA HÓ'Á HÁTE DIRI DENE DÁRITÁ KÓE T'AT'Ú 'ASIE GHET'ÉL SÍ BEK'ÚLYA HA.

Diri t'ahúk'e dene dárila Canada hok'éyághe chu diri t'ahhú dene tida hade boghedi Canada hok'éyághe eyi honi hadórel'í ha't'e diri dene tìdél haldhen begha nenì neljer dé, t'at'ú nedánoghédí tth'i t'ahúk'e nàdher chu nélot'ine beba nìljer dé eyi begha húl'nì ha neba hó'á. T'á dene nets'én dúwé nófdher sí eyi t'ahá'tí ú begha húl'nì ha neba

hóʔa sɪ t'at'ú nets'én nóʔther ú nɪzɪ ú nenɪ horelyu dúwé nɪʔa nude. Kú tth'ɪ diri erihʔt'ís horiké ɪ ɬat'e eja Canada hok'éyághhe begɬa yaʔti ɬat'e dene eyi tɪda hade bet'ázɪ noghedi ha. T'ahhú losɪ diri begɬa yaʔti dé nozétth'a ɪ ɬat'e neyatié tth'ɪ hílchu.

Nets'én súghá nóréʔtth'er híle nude, nen hháre yanéʔti ʔá diri t'a eyi dene ghanáyaʔti bet's'én yati nɪʔái ɬat'e sɪ eja t'ahúk'e dene dárɪʔa k'é eghádálana Canada hok'éyághhe. Kú yanéʔti horɪʔ'íle dé kúlí dene horustth'á nɪdhen dé neba hóʔa ɬat'e sɪ t'ahhú náyati dé. T'a wasté nɪdhen sí, erihʔt'ís nen hháre bek'yanelti híto erihʔt'ísbeyé yati náłtsi yé híto tth'ɪ erihʔt'ís net'ɪ k'é híto k'é tahhú dene hogɬa náyati dé borɪʔtth'a ha neba hóʔa sɪ náyati nágha hadúwé dé. ɪghá tth'ú erihʔt'ís neʔtsi ú diri horiké hoʔa toɬa dziné nen tthene edabayarɪłti ʔasót'ile dé, kú neba dene yatié k'é yati horɪʔ'ɪ dé tth'ɪ doɬa ts'én solághhe dziné ts'én tth'ú erihʔt'ís nɪʔchuth nétsedi eja Canada dene dárɪʔa ts'én. Kú tth'ɪ eja Dene besenɪyaʔłti ts'én tth'ɪ tsába theʔa sɪ bet'ázɪ nets'édi ha t'ahhú náyati nágha hade. Nen hharé diri dene begɬa náyaghɪʔti nɪdí ú nɪzɪ theʔa dé nets'édi ɪ ɬat'e. Eja Canada hok'éyághhe dene hoghedi k'é tsába theʔa tth'ɪ bet'ázɪ ɪʔághɛ t'a dene nél nágha horɪʔ'ɪ dé eyi tth'ɪ bet's'édi hasnɪ.

T'A ERIHT'ÍS DENE HA NĪLA SÍ EYI T'Ā DENE BEGHĀ NÁYAGHIĒ'TI SÍ YE'Í HOSÁ ?

Diri t'a edeghā erihť'ís thĭťsi nĭsĭ diri t'húk'e nádher ú, yets'ĭ beyághe yati hultá ú, tth'ĭ t'atsén tsatsáné hoť'á nets'én erihť'ís ghetť'él, eyi ĭťághe kúli dene ye'ĭ hať'ile sĭ. Kúli, t'ahhú t'ā dene beghānáyaghiĕ'ti sí beghānáyati dé eyi nets'ĭ erihť'ís beť'óre'á eyi beghāre besenĭyaĭlti ha eĭā Canada diri bazĭ eghádálana eyer, Diri t'ā dene beghānáyaeť'ti tth'ĭ bet's'ĭ erihť'ís tth'ĭ bél, híto diri erihť'ís beghā hóť'ĭ nĭsĭ.

EDLATU DIRI T'A ERIHT'ÍS NĪĒ'CHUTH BET'ÓRÉ'Ā HA'Á EĀ DENE BEDÁRĪĀ CANADA HOK'ÉYAGHE ?

T'ahhú dene hoghā náyať'ti ekú erihť'ís thĭťsi nĭsĭ, eyi erihť'ís Canada dene dárĭla hok'é hó'ā eyer betť'aghe tth'ĭ thela ho'at'e sĭ. Kú eyi kónt'e erihť'ís húť'ile nĭde, Diri dene bedárĭla bazĭ negáháyorĭla nádher sí eyi erihť'ĭ sele ho'ā nél eĭā Canada t'at'ú hó'ā bazĭ eyi beť'ázĭ noghedi ha t'ahhā eyi dene tĭja dé. Dōť'ú diri nerihť'ízé beť'óre'á hasĭ:

- Eyi beghāré dene t'ā bedárĭla tĭdél dé 'asónoť'dé hoch'á boghedi ú t'at'ú besinĭyaelti hasĭ bek'óĭā ha;
- Eĭā Canada hok'éyághe dene bedárĭla kóe ts'én erihť'ís neť'si hade t'at'ú súgha bazĭ, dene benaredi hade edlát'u boghedi ha'á;
- T'ānĭť'há hots'én beredi ú tth'ĭ eghálana hade tth'ĭ eyi tth'ĭ horelyú neť'ĭ ha; tth'ĭ

- Kú tth'í hotié diri t'á dene duwé hóftsi ʔá bedáreṭa niṣí horelyu benódheré tth'í net'í ha niṣí diri nets'í eriht'ís th'íftsi niṣí eyi bet'ází tth'í bet'sédi ha ʔasónade hoch'á.

EDLAṬU DIRI ERIHT'ÍS BET'ÓRÉʔÁ ʔÁ DIRI CANADA DENE BEDÁRIḶA K'É BET'ÁHOTI HA ?

Diri t'á eriht'ís eja Dene benaredi hade eyi hogha k'óldé Canada hok'éyaghe bet'ághé ghila niṣí eyi degharé bet'óreʔá haṭ'e siṣi bet'ází dene t'anóftther sí h'úft'edhe hito hok'áʔú dé eyi gharé t'aniṭtha hots'én boghedi hasi bek'ója ha. Diri eriht'ís tth'í begháre dene bedáriḶa bedóghedi ha:

- Dene t'á ʔasónóftther sí diri hotié ʔasíe net'íle tth'ú bedahareṭa dé ʔaṭú ʔasónade haʔeh;
- Naiye t'at'ú bet'á súghá walí sí ʔasíe net'í dé bet'ází dene hádayoriḶa nádé sí boghedi ha eyi dene bet'á, Eyi dene negá niṭhíle nádher hito nélot'ine dé neba boreṭni hoch'á. Eyer t'ahúk'e dene dáriḶa húʔa bazí eghádálana sí eyi neba eriht'ís heṭtsi ha bet'ází eyi dene tija dé kúli nek'enádaredher hoch'á.

EJA NI HOK'ÉYAGHE TSABA K'ODHERÉ

DENE EFTTH'ILE NADÓGHEDI BEBA HÓʔÁ T'ahúk'e Dene Eftth'ile Nadóghedi Bet'S'Edi K'É HoʔÁ.

Eja 2005 ekú n'úṭ'a ni, Diri eja ni hok'éyaghe dene t'á eftth'ile harályá sí beba bedóghedi ha n'úṭ'a Canada

hok'éyághe chu eja ní hogha tanize lát'e eyer nít'a yere dene ts'édi ha hó'á. Kút'u ho'á halyá, erihť'ís kóę.

- Nen nóŋñile ʔá bets'én yaghuťti, **1-866-525-0554**, t'ahúk'e losı Canada chu Beschogh néné hok'éyághe hots'ı bél yatii hať'e;
- Eja hots'ı yuwé t'ahúk' dene bedárıla eja Canada k'é chu yuwé Dene dáharele k'é hó'á Canada hok'éyághe hogha yati ní'á;
- T'á dene bets'én súghá nóđher híle sí eyi t'ahúk'e hots'ı benı denédhen sí eyi tth'ı bek'anota; tth'ı
- Diri t'at'ú dene t'a bets'én dúwé nóreťtth'er eyi beba ʔasie yek'eyaťti ha nılye, bets'édi tth'ı ha hóla ú tth'ı naņę dene háyorıla nádé sí beba.

ʔaťú begha honı bek'ósyá dánuthen dé diri tsatsáné benı hulı begha nóhdél eja, **www.publicsafety.gc.ca/nov**.

Dene Eja Bedárıla Canada Hok'éyághe

Kú tth'ı ʔaťú erihť'ís selye hade diri dene bets'édi bazı, t'ahúk'e Dene bedárıla Canada hok'éyághe hó'á k'ı t'ahk'k'e hádayoréla k'é dene beba erihť'ís kóę lát'e nılye sı tth'ı eyer t'á bet'áizı hası dene tth'ı eyer la beghálya sı, eyi dene ts'éranı hası t'at'ú dene hogha náyati nıt'á hası, Diri dene t'á dene ts'én dúwé dáttheťtsı sí eyi bél t'ahút'e sí hobazı eja ní hok'e.

ʔaťú begha honı bek'óshyá dánuthen dé nen nóŋñile ʔá eja Canada ts'én dayaghuťti, **1-866-806-2275** híto diri tsatsáné benı hulı begha nóhdél eja, **www.csc-scc.gc.ca**.

Dene t'ahúk'e bedářiła Canada hok'éyághe eyi tth'i dene hél yałti dené tth'i eghádálana sí. Diri dene nohehél dáyałti dé nen hanıdhen ʔá hası. Begha ʔałú begha bek'óshyá dánuthen dé diri Canada hok'éyighe dene bedářiła k'é eghádálana bél dáyaghułti. ʔasie neba narelye hası eja **613-947-7309**.

Dene Bedářiła Bett' Aızı Tıdél Eja Canada Hok'éyaghe.

Eja Canada hok'éyaghe diri dene bedářiła hél eghádálana eyer hádayorıła edánelt'u yeba dene déłtth'i begháre honı dene ha thela sí t'á dene ʔełtth'ıle nadóghedi beba. Diri dene noheba eriht'ıs nohegha nılye hası begháre t'ahhú dene t'á bedářiła tıdél dé t'alye hası eja Canada t'at'ú benı dáłtsı hası. T'ahıthe t'ahhú eriht'ıs ghegha nısí ts'ı eja Canada dene bedářiła bedóghedi ts'én t'at'ú beghanádáyati hası ú tarálye hası bazı. T'á hádayoréla hok'éyaghe dene ha déłtth'i dené tth'i nıhél náyati nádélı hał'e hozek'é dé.

ʔałú begha bek'órushyá dánuthen dé, diri Canada hok'éyaghe dene bedářiła ts'én dáyaghułti, nen nołnıle ʔá, **1-866-789-INĒO (4636)** hıto diri tsatsáné benı hułı k'e eja, **www.pbc-clcc.gc.ca**.

T'AHÚK'E DENE SENÍYAŁTI K'É HOʔA DIRI T'Á Dene Bett'É Duwé Nóreł'Tth'er Sí Beba

T'at'ú eriht'ıs thela sí eja Dene t'á bet'sédi ha t'ahúk'e Dene senıtałti k'é hoʔa eyi t'á dene bet'sén súghá nórełtth'er hıle sí yek'adánełta ha beba diri begháre t'at'ú

hóʔa senalye ha, erihť'ís tth'í ú. T'ahúk'e erihť'ís thela sí kóę diri dene ʔasie hogha yawasti dánidhen déeyi hél ʔaʔa eghádálana diri ní ts'én k'oldé dené hél eyer dé ʔaʔa hotié ʔasie senalye ha diri t'á dene beba dúwú halyá sí ha t'ahúk'e dene dáriła eghádálada eyer k'é.

T'ahúk' dene seníyailti k'é hóʔa dene hanáréʔya sí eyi k'e dęnt'ú erihť'ís thela si:

- Diri bazı horelyú hots'ı honı kol'ı;
- Diri dene t'á dúwé harályá begha honı chu t'at'ú beba súgha harályá walı sí bekánota;
- Eja háyorıla horelyú dęnt'ı bazı erihť'ı bekol'ı;
- T'á dene tsaba dáthel'á sí eyi bél náyati ú t'ahúk'e ʔasie bet'óre'á sí net'ı ú senalye hasnı;
- T'a tsaba the'á sí tth'ı bet'á t'á dene bet'sén súgha nóréłtth'er híle sí eyi boghedı eja ní ts'údzaı chu hotél néné hok'éyaghe ní ts'udzaı k'é; tth'ı
- T'a tsaba the'á eyi dene ts'edi ha k'é dáhóla tth'ı náyati nách'anı ha yazı dene ts'edi eja Canada hok'éyaghe dóla.

ʔaťú begha bek'óshyá dánuthen dé diri t'ahúk'e dęnti bazı tsaba the'á ts'én dáyaghuťti eja Canada hok'éyagh dáhóla náyati ha, ıghá eja ts'én t'á dene bet'sédi ha k'é hóʔa ʔasie begha nenıťa dé, nen nághıťnıle ʔá, **1-866-544-1007** hito tsatsáné benı hulı k'e nóhdél, **www.justice.gc.ca**.

EJA NIHOK'E TSABA K'ODHERÉ NEDHÉ TS'Í TSABÁ GHETĚĚĹ DIRI DENE DUWÉ HALYÁ DÉ BET'A BETS'ÉDI.

Diri erihť'ís k'óę tsaba k'odheré nedhé ts'í bet'á dene súghá nadóghédíle dé bets'édi k'é nůt'ą nı eja thá hots'ile sı Canada hok'é yághe. Diri erihť'ís kóę eja 2007 ekú nůt'ą nı eyi bet'ázı diri dene bets'édi ha hotié.

Diri dene t'a bets'én súghá nóřttth'erıle sı eyi eja erihť'ís kóę hots'ı bell kóhodi ha t'a beba hulı sı eja tsaba k'odheré nedhé t'at'ú dáhóť'ą chu dene ts'édi k'é hó'ą th'i beba ąasıe thela sı kóđórelıya ha. Kú tth'i diri dené tsaba k'odheré nedhé ha eghádálana dené yets'én súghá nóřtherıle nıde. Kú tth'i t'ą dene bets'édi ha nı sı eyi t'ahadórél'ı sı eyi beba thela ha eyi ąá diri dene bedarıla dené hadóghet'ni hotié dene k'ádáneť'ni ho'ą. Diri erihť'ís k'óę tsaba k'odheré nedhé ts'í bet'á dene súghá nadóghédíle dé bets'édi k'é hó'ą dene ha ąasıe hokádáneta ho'ą t'at'ú bets'édi walı sı yeba dáyaťti hot'á tsaba k'odheré nedhé ts'én đont'ú.

ąaťú begħa bekórushıya dánuthen dé, diri erihť'ís kóę diri erihť'ís k'óę tsaba k'odheré nedhé ts'í bet'á dene súghá nadóghédíle dé bets'édi k'é ts'én yagħuťti dene nets'én etth'i nóřtherıle dé, nen noonıle ąá, **1-866-481-8429** híto dirıtsatsáne benı hulı k'e nóhdél eja, **www.victimfirst.gc.ca**.